

**PŘEMYSL PITTER: VÝZNAMNÁ OSOBNOST
V HISTORICKÉ PAMĚTI ČECH A EVROPY**

JAROSLAV BALVÍN

History records a number of personages who have struggled with the mainframe history in their own particular way – either using violence and revolutionary means (e.g. Che Guevara), or non-violent means of clandestine, slowly progressing revolution (Mahátma Gándhí). The method used by the Czech social pedagogue, pacifist, preacher, and reformer, Přemysl Pitter (1895–1976) may be considered exemplary as a quiet, non-violent way of educating man. The story of this personage reflects the most important historical events of the 20th century and his reactions to them. His responses took on the form of actions driven by his desire to understand other people's needs and his search for steps that man may take or has the moral duty to take in the given historical situation. Přemysl Pitter's means to public engagement was his love for children who ended up facing extremely hard living situations due to the war. His main ideological instrument was social pedagogy that has links, historically, to the traditions of the Bohemian Brethren: in particular, Jan Milič of Kroměříž.

Key words: Olga Fierzová; Milada Horáková (tried and convicted politician); Milada Horáková (namesake of the famous politician, educator); Pavel Kohn; Ferdinand Krch; T. G. Masaryk; Miroslav Matouš; Jan Milič of Kroměříž; Přemysl Pitter; Blanka Sedláčková; "Zámky"; concentration camp Terezín; internment camp for Germans and collaborators; Milič' house; camp Valka; monthly Sbratření; Rais School; Jewish youth; German youth; personage; history; historical awareness; eternity; historicity; transcendence; the essence of man; MILIDU Association.

V rámci historických věd se historická paměť nejčastěji zpracovává v souvislosti s tzv. druhým životem, tedy s tím, jak jsou určitá významná historická osobnost, událost či fenomén vnímány v historickém povědomí mladších společností. Historická paměť pak představuje pro historiky specifický druh historického pramene, který dotváří komplexní obraz zkoumané společnosti. Zároveň se studuje coby jev: 1) podléhající svému vlastnímu vývoji; 2) změnám jak v čase, tak i v prostoru, protože u různých kultur může být charakter a intenzita historické paměti rozličná.

František Čapka¹

Vymezení pojmu „historická paměť“, které pochází z pera současného jubilanta docenta **Františka Čapky** a které jsme jako motto předeslali naší stati, se potvrzuje i při zkoumání osobnosti **Přemysla Pittra**. V rozhovoru dosud žijící spolupracovník Přemysla Pittra **Miroslav Matouš** na jeho adresu pronesl: „Pitter je osobností, o které by se mělo čím dále více vědět.“

¹ ČAPKA, F.: *Mediální aspekty při využívání historické paměti ve výuce dějepisu*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 2, s. 94.

Neboť jeho význam nebyl jenom v jeho činnosti za jeho života, ale nabývá většího a většího významu v současnosti. On žije dnes jakoby ‚druhý život‘. Je vnímán mladší společností, již jinou než tou, ve které v letech 1895–1976 žil a pracoval. A tomuto novému historickému vnímání musíme být nápomocni. Dílo Přemysla Pittra si to zaslouží. Nemělo by zaniknout vědomí o něm. Nejen kvůli jeho osobě, ale především kvůli nám, Čechům a Evropanům i jiným národům a národnostem, v současnosti i budoucnosti.“²

Každý individuální lidský příběh má hlubokou souvislost s tzv. chodem dějin. Člověk je včleněn do dějin jako součást (podle **Hegelovy** filozofie dějin je člověk „vtisknut“ do dějin jako důsledek rozvoje absolutní ideje, je jejím odrazem), ale zároveň jako subjekt může dějiny přesahovat, dotvářet a ovlivňovat (podle zakladatele existencialismu **Kierkegarda**, který kritizoval Hegelovu koncepci vztahu individua a dějin, je člověk (lidské já) schopen sám sebe řídit jako aktivní subjekt dějin. Existenciální filozofie to vyjadřuje vztahem, že existence je před bytím.

Básnickým obratem vyjadřuje reálnou skutečnost včleňování člověka do chodu dějin básník, spisovatel a duchovní pokračovatel Přemysla Pittra, duchovní Miroslav Matouš: „*Vím, že nevězím v síti světla / jako uvizlý hmyz, / ale že mé dny jsou vetkány / do osnovy dějin.*“³

Axiologický a výchovný rozměr vztahu osobnosti a historie

Častou otázkou, která se naskýtá před každou osobností na tomto světě, je **otázka po smyslu lidské existence**. Této otázce se nevyhnu ani pedagogové, jejichž úkolem je výchova dětí a mládeže, ani andragogové, jejichž úkolem je pečovat o duši dospělého člověka. A platí to i pro učitele historie, kteří mají velkou možnost ovlivňovat vědomí žáků a studentů. I v této situaci je možno, aby vychovatel, v našem případě učitel historie, mohl ve vztahu k vzdělávanému a vychovávanému objektu svého působení naplnit základní filozoficko-výchovný princip: **pomoci člověku k tomu, aby nacházel a našel smysl svého vlastního života**. Z tohoto hlediska se díváme i na příběh Přemysla Pittra, i na jeho vztah k naplnění smyslu výchovného působení jak vůči své osobě, tak ve vztahu k dějinným úkolům, které historie předkládá. Jak píše český filozof **Jan Patočka**: „*Vychovávání má na mysli člověka vychovávaného jakožto samostatné centrum, střed, který je schopen jisté samostatné činnosti, je schopen žít v jistých ‚vyšších‘ souvislostech a v těchto souvislostech prožívat a mít smysl své činnosti.*“⁴

I při výuce o moderních dějinách je možné a potřebné z hlediska výchovného vědět to, co musí člověk řešit ve svém životě: Žít jen tak, aby život naplnil, když už se narodil? Před každým člověkem jsou dvě alternativy: nechat se „unášet dějinami“. Anebo do života vložit něco ze svých lidských možností, schopností a sil, které člověk získal výchovou i svým vlastním přičiněním. A tím způsobem dějiny ovlivnit, reálně přispět k prosazování dobra proti zlu. Rozhodnutí Přemysla Pittra obětovat svůj život výchovným cílům je svou volbou přesahovat historii významným příkladem i pro současného člověka, dítě i dospělého.

Člověk jako bytost dějinná

Člověk je bytost dějinná, musí se stále vztahovat k novým a novým historickým situacím. Je bytostí činnou, která do těchto velkých událostí může vkládat svůj vlastní čin. A to i tehdy, kdy

² Z rozhovoru vedeného mezi Jaroslavem Balvínem a Miroslavem Matoušem dne 1. ledna 2013.

³ MATOUŠ, M.: *Putování rosou i prachem*. Praha 2011, s. 5.

⁴ PATOČKA, J.: *Filosofie výchovy*. In: Patočka, J.: *Péče o duši*. Soubor statí a přednášek o postavení člověka ve světě a v dějinách. Díl I. Stati z let 1929–1952. Nevydané texty z padesátých let. Praha 1996 (= Sebrané spisy Jana Patočky. Sv. I), s. 392.

se dějinná situace stala ve vztahu k jednotlivým individuím neúnosná, nepřátelská. Skutečná osobnost se snaží vyjádřit, realizovat, transcendovat i v nepříznivé historické situaci. Ne nadarmo pojmenoval přední spisovatel faktu **Pavel Kosatík** svoji knihu o Přemyslu Pittrovi ***Sám proti zlu***.⁵ S pomocí historické, filozofické a pedagogické teorie a také znalostí historických souvislostí a jeho vlastního života můžeme vyjádřit myšlenku, že skutečná osobnost se vytváří, vyvíjí a přesahuje své místo v životě a v dějinách svou vlastní kreativitou a vůlí zasahovat do dějin pozitivním způsobem a ve prospěch vývoje společnosti k humanismu. Příkladem takového činu je i život a dílo jedné z nejvýznamnějších českých osobností nedávné minulosti. Byl to sociální pedagog,⁶ pacifista,⁷ reformátor a křesťanský humanista⁸ **Přemysl Pitter** (1895–1997).⁹ Tedy osobnost mnohorozměrná. Jeho nejvýraznějším přínosem nejenom pro pedagogiku, ale také pro evropskou historii tolerance a multikulturalismu se stala poválečná pomoc židovským a současně i německým dětem.¹⁰ Přemysl Pitter bývá pro tento čin, který vyvěral z dlouhodobého zájmu o výchovu dobra v člověku, nazýván prvním Evropanem.¹¹ Obdržel ještě za svého života nejvyšší ocenění jak v Izraeli, tak i v Německu. A dne 28. října 1991 obdržel in memoriam jako jedna z významných osobností české historie od **Václava Havla Řád Tomáše Garrigua Masaryka III. třídy** za vynikající zásluhy o demokracii a lidská práva.¹²

⁵ KOSATÍK, P.: *Sám proti zlu*. Praha 2009.

⁶ O kontaktech a návaznosti na jiné pedagogické systémy srov. VOMÁČKA, J.: *Ferdinand Krch a Přemysl Pitter – příklad síly přátelství*. In: Přemysl Pitter. Život a dílo. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodního semináře konaného dne 27. 3. 1993 v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze. Praha 1994, s. 102–104. Sociálněpedagogický charakter má i práce Olgy Fierzové, družky a spolupracovnice Přemysla Pittra, která vznikla z popudu Ferdinada Krcha: FIERZOVÁ, O.: *Dětské osudy z doby poválečné. Záznam ze záchranné akce přátel Milíčova domu v Praze*. Praha 1992. Významný pedagog Josef Cach potvrdil ve svém vystoupení na konferenci v roce 1995, že Přemysl Pitter patří mezi významné sociální pedagogy 20. století vedle Makarenka, Korczaka a Freira. CACH, J.: *Přemysl Pitter a sociální pedagogika*. In: Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22.–23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze. Praha 1996, s. 26–28.

⁷ Pacifismus Přemysla Pittra nejlépe akcentoval jeho dlouholetý přítel a spolupracovník Miroslav Matouš. MATOUŠ, M.: *Přemysl Pitter a pacifismus*. In: Přemysl Pitter. Život a dílo. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodního semináře konaného dne 27. 3. 1993 v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze. Praha 1994, s. 77–82.

⁸ MATOUŠ, M.: *Křesťanský vychovatel Přemysl Pitter*. In: Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22.–23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze. Praha 1996, s. 92–98.

⁹ O filozofických zdrojích pedagogiky Přemysla Pittra viz DRÁBKOVÁ, E.: *Filozofické předpoklady pedagogické činnosti Přemysla Pittra*. In: Přemysl Pitter. Život a dílo. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodního semináře konaného dne 27. 3. 1993 v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze. Praha 1994, s. 83–87. Těž BROM, Z.: *Duchovní základy pedagogiky Přemysla Pittra*. In: Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22.–23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze. Praha 1996, s. 23–26.

¹⁰ O této pomoci je řada publikací, které akcentují snahu Přemysla Pittra o neodplacení násilí násilím. PASÁK, T.: *Přemysl Pitter – zachránce německých a židovských dětí v roce 1945*. In: Přemysl Pitter. Život a dílo. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodního semináře konaného dne 27. 3. 1993 v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze. Praha 1994, s. 30–38; ŠTĚPÁN, J.: *Česko-německé vztahy na pozadí díla Přemysla Pittra*. In: Přemysl Pitter. Život a dílo. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodního semináře konaného dne 27. 3. 1993 v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze. Praha 1994, s. 61–67.

¹¹ ŠTĚPÁN, J.: *Přemysl Pitter – Evropan*. In: Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22.–23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze. Praha 1996, s. 83–88. Těž MORKES, F.: *Humanismus a evropanství Přemysla Pittra*. In: Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22.–23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze. Praha 1996, s. 69–71.

Jeho působení ve smyslu péče o člověka má nejenom pedagogický, ale také andragogický rozměr.¹³ Byla to komunikace s rodiči vychovávaných žáků již v době působení v **Milíčově domě na Žižkově**, který byl založen v roce 1933,¹⁴ a poté je významné působení jeho a jeho družky **Olgy Fierzové** v utečeneckém táboře pro české a slovenské uprchlíky **Valka u Norimberka** po roce 1968.¹⁵ Práce s dospělými se realizovala i angažováním Přemysla Pittra při rozhovorech s vězni v německých věznicích a pomoci při řešení jejich případů.¹⁶

Začlenění Přemysla Pittra do historických událostí 20. století. O možnostech výzkumu „vztahu osobnosti a velkých dějin“

Při výkladu předmětu **Filozofie a etika pro studenty andragogiky** a také v předmětu **Teorie výchovy pro sociální pedagogy** na Ústavu pedagogických věd Fakulty humanitních studií **Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně** jsem si nemohl odpustit využití příběhu Přemysla Pittra jak v přednášce¹⁷ nebo prostřednictvím publikací, které jsem poskytl studentům k podrobnějšímu nahlédnutí a inspiraci,¹⁸ tak i prostřednictvím filmu **Tomáše Škrdlanta** znovu se symbolickým

¹² Fotografie jeho ocenění viz in *Přemysl Pitter. Život a dílo. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodního semináře konaného dne 27. 3. 1993 v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze*. Praha 1994, s. 117–122.

¹³ Působení na dospělé prostřednictvím dětí a naopak popisuje jedno ze zachráněných židovských dětí **Pavel Kohn**, který v Německu působil v radiu Svobodná Evropa Mnichov. KOHN, P.: *Přemysl Pitter očima dítěte a dospělého*. In: Přemysl Pitter. Život a dílo. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodního semináře konaného dne 27. 3. 1993 v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze. Praha 1994, s. 96–98; KOHN, P.: *Můj život nepatří mně a Život ve stínu*. In: Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22.–23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze. Praha 1996, s. 170–173. Též KOHN, P.: *Můj život nepatří mně. Čtení o Přemyslu Pittrovi*. Praha 1995.

¹⁴ O historii Milíčova domu viz KREJČÍ, M.: *Príspevek k dějinám Milíčova domu na Žižkově*. In: Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22.–23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze. Praha 1996, s. 28–31. O teoretických souvislostech komunikace s dospělými rodiči pojednává i práce TURZÁK, T.: *Škola jako kooperační partner rodičů žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami*. In: Perhács, J. – Fenyvesiová, L. (edd.): *Špecifické aspekty výchovy a vzdelávania vo svetle edukačnej teórie a praxe*. Nitra 2009, s. 153–173.

¹⁵ O tomto desetiletém působení v táboře v roli kazatele a sociálního pracovníka vypovídá Přemysl Pitter v 12. kapitole memoárové publikace se symbolickým názvem „**Nad vřavou nenávisť**“. ŠIMSOVÁ, M. – ŠTĚPÁN, J. (edd.): *Nad vřavou nenávisť. Vzpomínky a svědectví Přemysla Pittra a Olgy Fierzové*. Praha 1996, s. 84–93.

¹⁶ Viz tamtéž, s. 94–97 (13. kapitola).

¹⁷ Sám se tímto tématem zabývám od roku 1995, kdy jsem se aktivně zúčastnil historické konference a výstavy o Přemyslu Pittrovi, tehdy ještě v prostorách, kde nyní sídlí Senát České republiky. Ve svém vystoupení jsem podtrhl význam teorie výchovy a filozofie a etiky (sám ji nazývám filozofií lásky) i pro současnou inkluzivní výchovu a vzdělávání, konkrétně romských dětí. Ne nadarmo dostala na začátku devadesátých let jedna z významných ostravských škol, v níž se rozvíjely nové metody edukace romských žáků, jméno **Základní škola Přemysla Pittra**. A protože duchovní hodnoty realizované Přemyslem Pittrem ve výchově byly podle mého soudu převratné pro budoucí spolupráci a toleranci národů a národností v Evropě, staly se i základním východiskem organizace učitelů romských dětí nazvané **Hnutí spolupracujících škol R** (zkráceně Hnutí R) při hledání tvořivě-humanistické a inkluzivní výchovy ve vztahu k romským dětem. Toho se týkal můj referát na konferenci. BALVÍN, J.: *Hnutí spolupracujících škol R – rozvíjení etického dědictví P. Pittra ve vztahu k romským dětem*. In: Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22.–23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze. Praha 1996, s. 50–54. V tomto prostoru připravilo Hnutí R, jehož jsem od roku 1993 až do současnosti předsedou, následně čtvrté setkání, které se zabývalo právě možnostmi využití duchovních zdrojů, pedagogických, filozofických a etických, z díla a života Přemysla Pittra pro výuku a výchovu romských žáků. Viz BALVÍN, J. (ed.): *Přemysl Pitter a multikulturní výchova romských žáků. (Cesty k překonávání bariér ve vzdělávání)*. 4. setkání Hnutí R v Praze 1.–2. prosince 1995. Ústí nad Labem 1996.

¹⁸ Bohatý zdroj skýtají sborníky o Pittrovi ze dvou konferencí v letech 1993 a 1995, které podávají přehled o mnohorozměrnosti Pittrovy osobnosti a jeho díla. *Přemysl Pitter. Život a dílo. Sborník referátů a diskusních příspěvků*

názvem *Milujte své nepřátele*.¹⁹ Tím, jak studenti kombinovaného studia sociální práce a andragogiky vysoce pozitivně reagovali na zhlédnutí dokumentu, se znovu potvrdil fakt, že při dobrém výběru filmu a jeho využití s dobrou metodickou přípravou a adekvátností probíraného tématu se stává film důležitým prostředkem nejenom výuky, ale především výchovy.²⁰

Významným zdrojem informací o osobnosti Přemysla Pittra jsou vzpomínky jeho spolupracovníků, jako jsou **Blanka Sedláčková** a **Miroslav Matouš**.²¹ Avšak seznámit se s významnou osobností historie je dlouhodobá záležitost. Zvláště tehdy, není-li tato osobnost studentům či jiným lidem dosud vůbec známá. Jeden student mi po zhlédnutí filmu dokonce přímo řekl: „*To je zajímavé, dosud jsem o této osobnosti naší historie nic, ale vůbec nic nevěděl. Ale film mne tak zaujal, že jsem se až zastyděl za nevědomost o tak silné osobnosti spjaté s češtvím s českým národem i jinými národy [...]*“²²

Závěr

Je zřejmé, že síla osobnosti Přemysla Pittra na studenty zapůsobila. V tomto směru pro orientaci při seznamování s životem a dílem této osobnosti mohou sloužit jména a pojmy v záhlaví naší studie. Pro výzkum osobnosti Přemysla Pittra a názorů studentů, specialistů v oblasti andragogiky, jsme připravili po zhlédnutí filmu a přehlédnutí literatury o něm otázky, v nichž měli odpovídat na to, jakou představu v nich tato osobnost vyvolala, jak podle jejich soudu reagoval na historické události 20. století, jaká činnost se pro něj stala dominantní, jaké filozofické a duchovní hodnoty vyznával ve vztahu k výchově, k českým duchovním tradicím nebo ke vztahu češtví a němečtví. Informace o výsledcích výzkumu mohou zaznít v některém z dalších textů.

Zatím lze konstatovat, že z reakcí studentů i z jejich prvotních odpovědí vyplynulo: **Přemysl Pitter je významnou českou osobností. Zejména sociálním pedagogem, ale i člověkem, který tvořivým a odvážným způsobem zasahoval do chodu dějin Evropy svojí tichou silou lásky a vzájemností mezi lidmi.** A nejen proto, že rozhodujícím způsobem zasáhl do poválečné záchraně 800 dětí židovských i německých a že téměř jako jediný se ve své době postavil proti nenávisti, která mnohé Čechy přivedla k poválečným nelidským krutostem proti Němcům jako

z mezinárodního semináře konaného dne 27. 3. 1993 v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze. Praha 1994; Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22.–23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze. Praha 1996.

¹⁹ ŠKDRANT, T. (režie): *Milujte své nepřátele*. ČR 2005. Emotivní snímek Tomáše Škdrlanta o Přemyslu Pittrovi, který po druhé světové válce zachránil mnoho českých, židovských i německých dětí. Dostupné z: <http://respekt.ihned.cz/video/c1-36364020-milujte-sve-nepreatele> [cit. 8. 5. 2008].

²⁰ BALVÍN, J.: *Film jako výrazná pedagogická a andragogická metoda ve výuce*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 2, s. 99–104.

²¹ MATOUŠ, M.: *Zvláštní člověk Přemysl Pitter. Hledání cesty světa*. Praha 2001; MATOUŠ, M.: *Putování rosou i prachem*. Praha 2011; Rozhovor vedený mezi Jaroslavem Balvínem a Miroslavem Matoušem dne 1. ledna 2013; SEDLÁČKOVÁ, B.: *Pedagogická činnost Přemysla Pittra*. In: Přemysl Pitter. Život a dílo. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodního semináře konaného dne 27. 3. 1993 v Pedagogickém muzeu J. A. Komenského v Praze. Praha 1994, s. 45–50; SEDLÁČKOVÁ, B.: *Deset let se strýčkem Přemyslem*. In: Přemysl Pitter. Život – dílo – doba. Sborník referátů a diskusních příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ke 100. výročí narození Přemysla Pittra ve dnech 22.–23. června 1995 na Univerzitě Karlově v Praze. Praha 1996, s. 180–182; SEDLÁČKOVÁ, B.: *Slovo dítěte P. Pittra a později jeho spolupracovnice* [příspěvek nemá název, začíná oslovením „Vážení přátelé“]. In: Balvín, J. (ed.): *Přemysl Pitter a multikulturní výchova romských žáků. (Cesty k překonávání bariér ve vzdělávání)*. 4. setkání Hnutí R v Praze 1.–2. prosince 1995. Ústí nad Labem 1996, s. 38–43.

²² Rozhovor autora se studentem andragogiky kombinovaného studia v prvním ročníku studia ve Zlíně dne 5. ledna 2013.

aktu bezprostřední pomsty. Ale i proto, že **svým celoživotním přístupem k tvorbě dobra v člověku se spolupodílel na vytváření humánní evropské společnosti. Tím apeloval i na dědictví českých tradic, které jsou zdrojem tolerance a humanismu pro budoucnost národů.** V tomto směru si zaslouží, aby se stal **Přemysl Pitter** svým druhým životem v historické paměti významnou osobností, z jejíž síly mohou čerpat i generace další. Tak, jak jsme o tom psali v úvodu, na základě vymezení pojmu historické paměti dnešním jubilantem **Františkem Čapkou**.²³

Summary

Přemysl Pitter as a Prominent Personage in the Historical Memory of Bohemia and Europe

The text elaborates on the theme of how historical memory relates to the personage of the social pedagogue, pacifist, and religious reformer, Přemysl Pitter (1885–1976). It starts with a delimitation of historical memory as defined by František Čapka. According to him and other historians specializing in historical sciences, historical memory is conceived as a “second life” of the given historical personage and the given historical event. Thus, historical memory becomes a specific type of source to historians. However, based on his analysis, it also helps form new awareness of historical events and of the actions of historical personages, i.e. their reactions to unfavorable events and situations in their life.

The story of Přemysl Pitter has become and should continue to be viewed in the future as the type of personage who took active steps for the benefit of humanity in man and for furthering tolerance in new post-war Europe. It is therefore no coincidence that Přemysl Pitter is sometimes called the first European. As one of his still living Pitter’s colleagues Miroslav Matouš says, he was a personage everybody ought to know more about with time. Namely, his legacy arises not merely from the actions he took in his life, but also from the importance of his actions for the present. It is as if he lived “a second life” today. The perception of his personage by the younger generation is different from the way he was viewed in his time, i.e. during the years of 1895–1976. We should support and promote the historical awareness of his – the work of Přemysl Pitter deserves it. Awareness of him should never fall into oblivion, not only because of himself as a person, but also because of what he means to us, Czechs and Europeans, as well other peoples, and nationalities, and how relevant he is for history and the future.

²³ ČAPKA, F.: *Mediální aspekty při využívání historické paměti ve výuce dějepisu*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd 25, 2011, č. 2, s. 92–95; ČAPKA, F.: *Dějepis. Novověk, moderní dějiny pro 9. třídu ZŠ a kvartu víceletých gymnázií*. Brno 2010. Srov. též BENEŠ, Z.: *Mezi dějinami, dějepiscem a pamětí*. In: Šubrt, J. (ed.): *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: teorie a výzkum*. Kolín 2010, zvl. s. 17–18; HROCH, M.: *Historické vědomí a potíže s jeho výzkumem*. In: Šubrt, J. (ed.): *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: teorie a výzkum*. Kolín 2010, zvl. s. 32–33; ŠUBRT, J. – PFEIFEROVÁ, Š.: *Nástin teoreticko-sociologického přístupu k otázce historického vědomí*. In: Šubrt, J. (ed.): *Historické vědomí jako předmět badatelského zájmu: teorie a výzkum*. Kolín 2010, zvl. s. 28.